

Srečo Dragoš

UTD

Je UTD rešitev za socialno državo
ali zgolj

Utvara **T**rdovratnih **D**elomrznežev, kot
pravijo kritiki?

UTD

= **univerzalni temeljni dohodek**

= predlog o tem, da bi država vsem državljanom (ali prebivalcem) od določenega leta starosti dalje redno izplačevala fiksno, za vse enako, neodtujljivo in z ničemer pogojevano minimalno vsoto denarja, definiranega na način nediskriminatorne pravice (in ne pomoči).

UTD

= **u**niverzalni **t**emeljni **d**ohodek

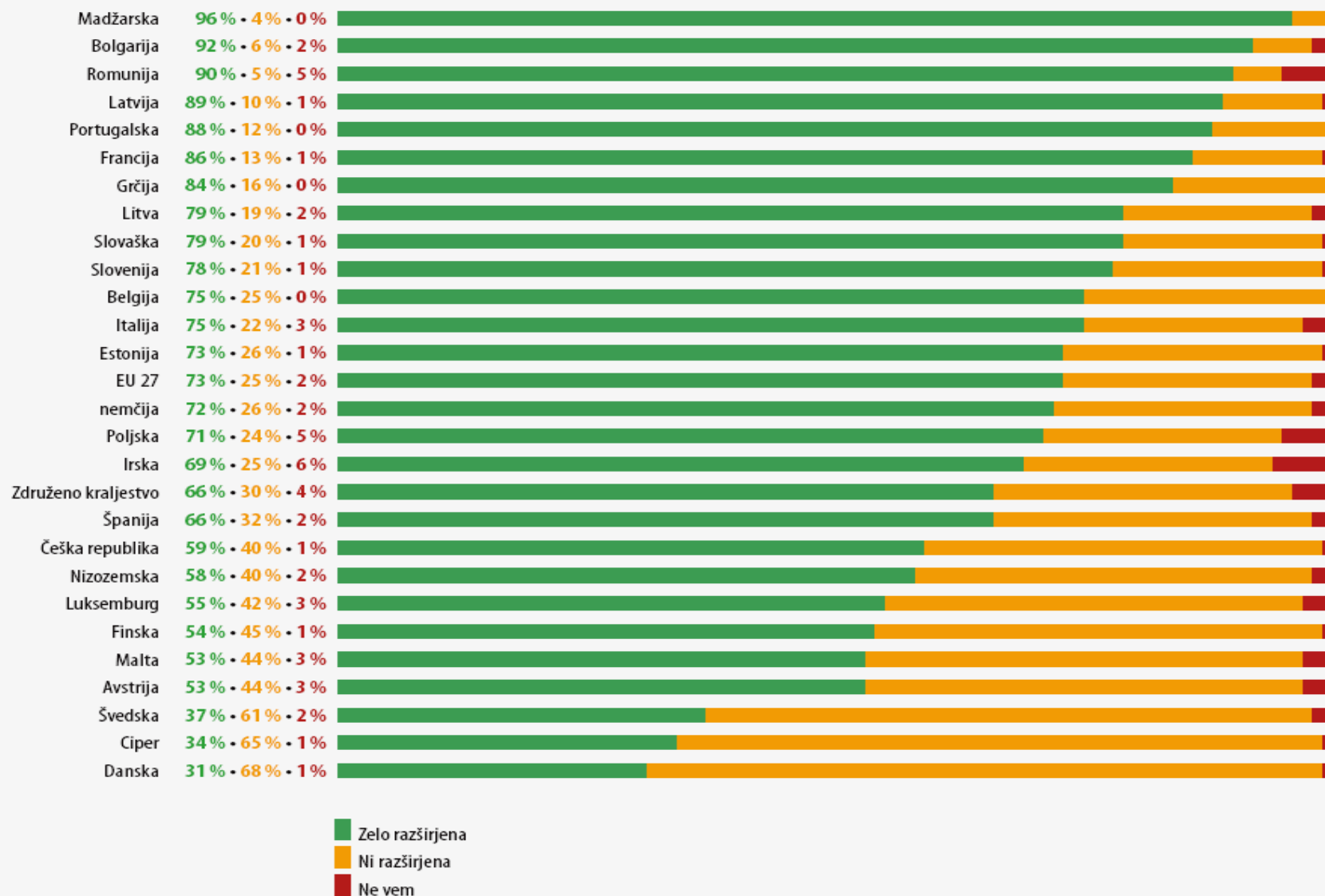
Bistvo: izplačilo bi bilo pogojevano le z državljanstvom (varianta: stalnim prebivališčem) in vstopno starostjo (npr. polnoletnost), nikakor pa ne z nobeno vrsto vedenja, z nobeno vrsto statusa (zaposlitvenega, premoženjskega, družinskega, socialnega, izobrazbenega) niti z nobenimi drugimi osebnostnimi lastnostmi.

Leto 19...	Mezda (din)	Minimum (din)	Primanjkljaj (din)	Zavarovanci (v: 000)	Odpuščeni +brezposelni (v: 000)	Uspešnost borze, Ju (%)	Stavkajoči Ju (000) (SLO, št.)	Revščina (količnik)
19	/	/	/	25,0	/	17	/	/
20	/	/	/	42,0	/	/	/	/
21	409	715	- 306	50,5	/	/	17,9 (21)	2,00
22	825	1260	- 435	62,3	/	/	40,5 (22)	2,29
23	1023	1337	- 314	73,9	/	/	18,2 (17)	2,68
24	1032	1298	- 266	74,3	/	34,0	7,4 (1)	2,78
25	980	1137	- 157	72,8	/	27,3	10,2 (3)	3,02
26	925	1099	- 174	75,3	/	12,6	15,7	2,95
27	/	/	/	82,5	/	11,8	8,5	/
28	868	984	- 116	88,9	/	18,4	5,6	2,74
29	847	1010	- 163	94,9	/	22,1	2,4	2,83
30	871	950	- 79	97,7	/	28,4	4,9	2,90
31	856	891	- 35	91,8	8,9 + 14 = 22,9	26,0	0,3	3,14
32	704	783	- 79	77,7	25,0 + 36 = 61	14,3	1,4	2,95
33	520	670	- 150	75,6	28,0 + 45 = 73	11,4	2,5	1,99
34	510	620	- 110	79,0	25,3 + 48 = 73,3	8,5	6,8 (10)	2,20
35	556	619	- 63	79,3	24,4 + 52 = 76,4	/	25 (16)	2,6
36	586	622	- 36	85,9	17,8 + 51 = 68,8	/	(28)	2,70
37	611	665	- 54	94,5	9,0 + 48 = 57	/	(8)	2,63
38	644	703	- 59	98,8	/	/	(6)	2,62
39	654	719	- 65	100,0	/	/	(2)	2,61
40	806	799	+ 7	/	/	/	(9)	2,89

Struktura delavstva glede na standard od 1921 do 1941

Življenjski minimum	Delavstvo
nad njim: preživetje	34 %
na njem: životarjenje	12 %
pod njim: absolutna revščina	54 %

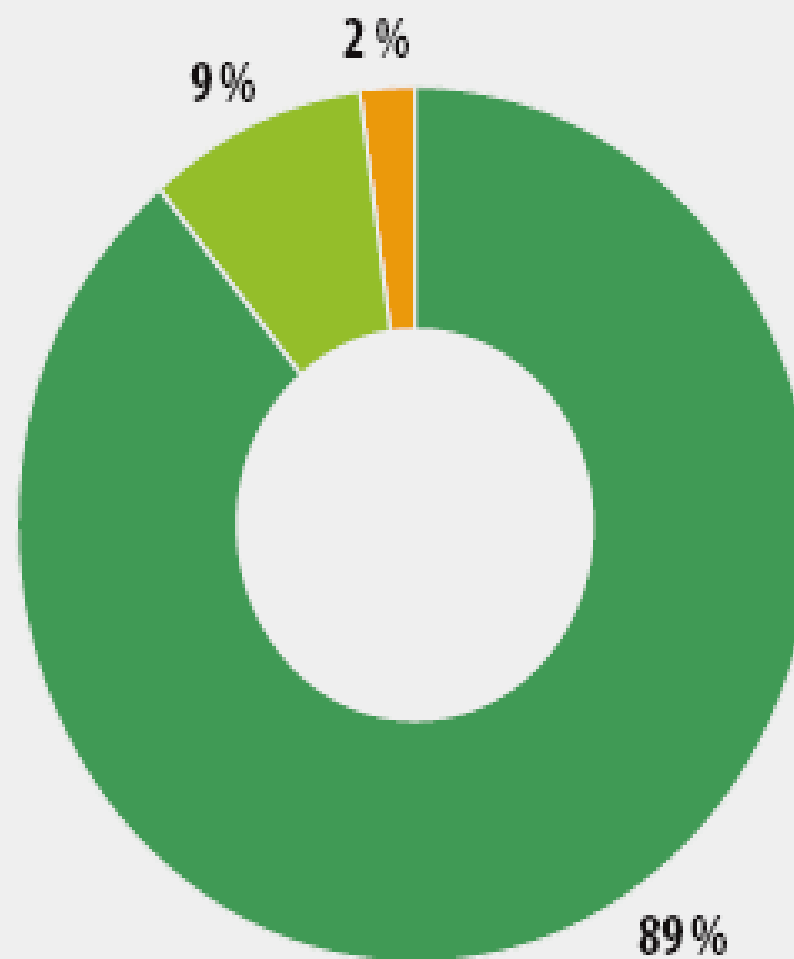
Ali menite, da je revščina v (NAŠI DRŽAVI) ...?

Več kot osem od desetih Evropejcev (84 %) meni, da se je število revnih v njihovi državi v zadnjih treh letih povečalo. Več kot polovica državljanov Madžarske (64 %), Latvije (62 %) in Grčije (54 %) meni, da se je revščina močno razširila.

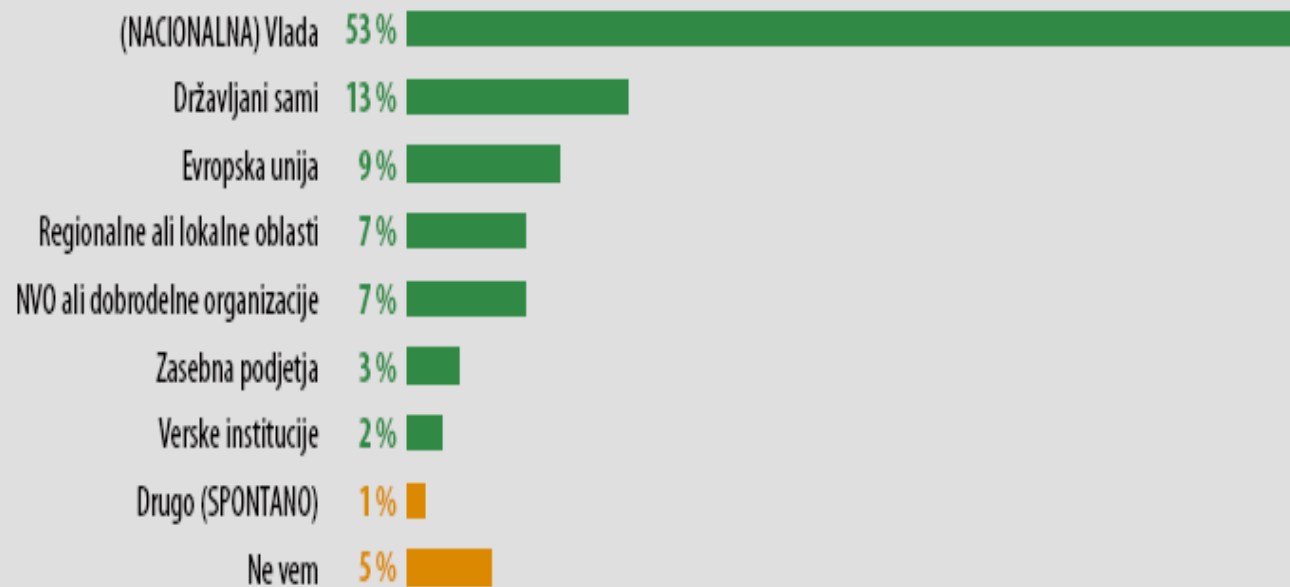
**Ali se strinjate, da je revščina
v (NAŠI DRŽAVI) težava,
proti kateri bi morala
vlada takoj ukrepati?**

- Strinjam se
- Ne strinjam se
- Ne vem

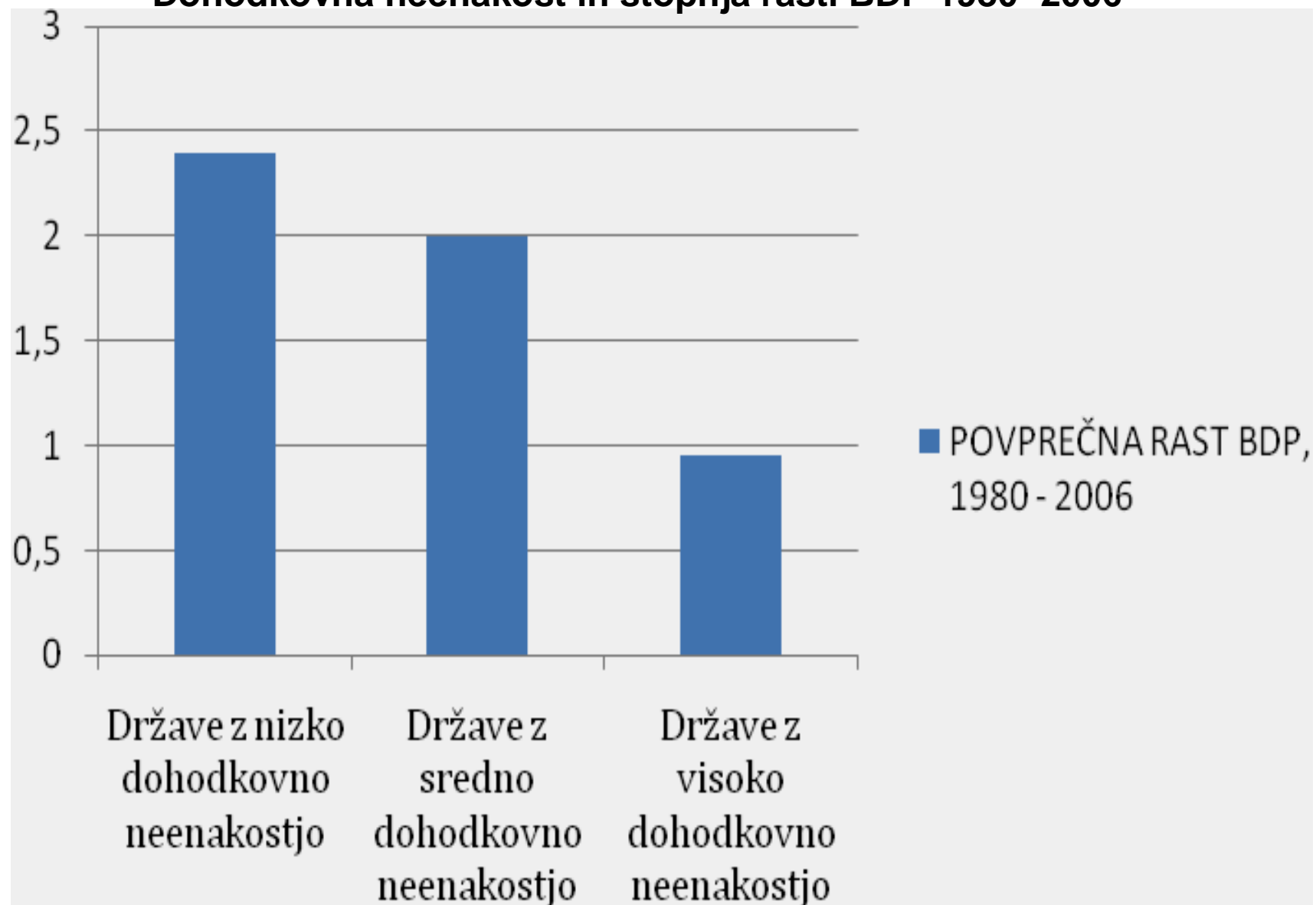
prikaz 1

Kdo je po vaše najbolj odgovoren za zmanjševanje ali preprečevanje revščine v (NAŠI DRŽAVI)?

Dohodkovna neenakost in stopnja rasti BDP 1980 -2006

Sposobnost gospodinjstva, da si pokrije stroške za...

Slovenska gospodinjstva (v %)	2007		2008	
	Ustrezna prehrana	Nepričakovani izdatki: 470 €	Ustrezna prehrana	Nepričakovani izdatki: 470 €
Kvintili:				
1. kvartil	75	31	72	28
2. kvartil	86	46	84	42
3. kvartil	90	57	89	56
4. kvartil	94	70	93	65
5. kvartil	97	87	97	83

Vir: Socialni razgledi, UMAR: 24. 3. 2010

Struktura izdatkov državnega sektorja v letu 2007, izraženi v deležu BDP, EU-27, 2007, v %

Države, razporejene glede na izdatke za socialno zaščito	BDP/ preb. v SKM 2008	Izdatki Sektorja država skupaj	Izdatki za socialno zaščito, zdravstvo, izobraževanje ter rekreacijo in kulturo	Izdatki za socialno zaščito	Izdatki za zdravstvo	Izdatki za izobraževanje	Izdatki za rekreacijo, kulturo in dejavnosti združenj
Francija	107	52,3	36,8	22,2	7,2	5,9	1,5
Danska	119	51,0	38,0	21,7	7,3	7,4	1,6
Švedska	121	52,5	36,4	21,6	6,8	6,9	1,1
Nemčija	116	44,2	31,3	20,4	6,3	3,9	0,7
Avstrija	123	48,7	33,6	19,9	7,5	5,2	1,0
Finska	116	47,3	33,4	19,9	6,6	5,8	1,1
Portugalska	75	45,8	31,2	17,5	6,8	5,8	1,1
Belgija	115	48,3	31,1	17,1	7,0	5,8	1,2
EU-27	100	45,7	30,8	18,0	6,6	5,1	1,1
Italija	100	47,9	30,5	18,2	6,8	4,7	0,8
Združeno kraljestvo	117	44,0	30,1	15,3	7,5	6,2	1,1
Madžarska	63	49,7	29,0	17,3	4,9	5,3	1,5
Nizozemska	135	45,3	28,4 (p)	16,3 (p)	5,7 (p)	5,1 (p)	1,3 (p)
Slovenija	90	42,4	28,3	15,5	5,9	5,8	1,1
Poljska	57	42,1	27,1	15,7	4,6	5,7	1,1
Grčija	95	44,0	26,9	18,6	4,9	3,0	0,4
Luksemburg	253	37,2	26,7	15,8	4,5	4,5	1,9
Češka	80	42,6	26,0	12,9	7,1	4,7	1,3
Malta	76	42,6	25,5	13,7	5,8	5,4	0,6
Španija	104	38,8	24,7	13,0 (p)	5,7 (p)	4,4 (p)	1,6 (p)
Estonija	67	35,5	22,6	9,8	4,5	6,2	2,1
Irska	140	35,7	22,2	10,0	7,0	4,5	0,7
Litva	61	34,9	21,9	11,1	4,6	5,2	1,0
Slovaška	72	34,4	21,8 (p)	10,6 (p)	6,5 (p)	4,0 (p)	0,7 (p)
Ciper	95	42,9	21,5	9,9	2,9	7,4	1,3
Bolgarija	40	41,5	20,9	13,1 (p)	3,1 (p)	3,9 (p)	0,8 (p)
Latvija	56	35,9	20,7	8,4	4,6	5,8	1,9
Romunija	46	36,6	19,4	9,9	4,3	4,2	1,0

Vir: Socialni razgledi 2010, Evrostat.

(p) začasen podatek

Glavni razlogi za UTD

- Socialna država (čeprav ostaja najpomembnejša družboslovna inovacija 20. stoletja) ni zmožna rešiti problema revščine, niti absolutne niti relativne. Isto velja za državo blaginje.

Glavni razlogi za UTD

- Socialna država (čeprav ostaja najpomembnejša družboslovna inovacija 20. stoletja) ni zmožna rešiti problema revščine, niti absolutne niti relativne. Isto velja za državo blaginje.
- Vsi sistemi državne politike do temeljnih eksistenčnih vprašanj – tako v maksimalni blaginjski kot v minimalni socialni varianti – so bili razviti povsem stihijsko. Posledica: nepredvidljivost učinkov, ki izhajajo iz uveljavljanja različnih socialnih programov.

Glavni razlogi za UTD

- Socialna država (čeprav ostaja najpomembnejša družboslovna inovacija 20. stoletja) ni zmožna rešiti problema revščine, niti absolutne niti relativne. Isto velja za državo blaginje.
- Vsi sistemi državne politike do temeljnih eksistenčnih vprašanj – tako v maksimalni blaginjski kot v minimalni socialni varianti – so bili razviti povsem stihijsko. Posledica: nepredvidljivost učinkov, ki izhajajo iz uveljavljanja različnih socialnih programov.
- Brezposelnost kot eden največjih rizikov revščine, ni obvladljiva - še manj odpravljiva - s povečevanjem stopnje ekonomske rasti (napovedi o zgolj tretjinski ali celo petinski družbi zaposlenih se uresničujejo).

Glavni razlogi za UTD

- Socialna država (čeprav ostaja najpomembnejša družboslovna inovacija 20. stoletja) ni zmožna rešiti problema revščine, niti absolutne niti relativne. Isto velja za državo blaginje.
- Vsi sistemi državne politike do temeljnih eksistenčnih vprašanj – tako v maksimalni blaginjski kot v minimalni socialni varianti – so bili razviti povsem stihijsko. Posledica: nepredvidljivost učinkov, ki izhajajo iz uveljavljanja različnih socialnih programov.
- Brezposelnost kot eden največjih rizikov revščine, ni obvladljiva - še manj odpravljiva - s povečevanjem stopnje ekonomske rasti (napovedi o zgolj tretjinski ali celo petinski družbi zaposlenih se uresničujejo).
- Struktura delovne sile je vse bolj raznovrstnejša (bolj kot je bila ob uvajanju nacionalnih socialnih politik), zato morajo postati tudi oblike zaposlovanja raznovrstnejše.

Glavni razlogi za UTD

- Socialna država (čeprav ostaja najpomembnejša družboslovna inovacija 20. stoletja) ni zmožna rešiti problema revščine, niti absolutne niti relativne. Isto velja za državo blaginje.
- Vsi sistemi državne politike do temeljnih eksistenčnih vprašanj – tako v maksimalni blaginjski kot v minimalni socialni varianti – so bili razviti povsem stihjsko. Posledica: nepredvidljivost učinkov, ki izhajajo iz uveljavljanja različnih socialnih programov.
- Brezposelnost kot eden največjih rizikov revščine, ni obvladljiva - še manj odpravljiva - s povečevanjem stopnje ekonomske rasti (napovedi o zgolj tretjinski ali celo petinski družbi zaposlenih se uresničujejo).
- Struktura delovne sile je vse bolj raznovrstnejša (bolj kot je bila ob uvajanju nacionalnih socialnih politik), zato morajo postati tudi oblike zaposlovanja raznovrstnejše.
- Zelo tesna zveza med delom in dohodkom je socialno enako škodljiv ekstrem kot njegovo nasprotje, ko je vez med njima povsem prekinjena.

- Treba je zmanjšati stroške delovne sile in s tem omogočiti hitrejše zaposlovanje.

- Treba je zmanjšati stroške delovne sile in s tem omogočiti hitrejše zaposlovanje.
- Treba je omogočiti večjo mobilnost delovne sile in fleksibilnejše načine pre/zaposlovanja.

- Treba je zmanjšati stroške delovne sile in s tem omogočiti hitrejše zaposlovanje.
- Treba je omogočiti večjo mobilnost delovne sile in fleksibilnejše načine pre/zaposlovanja.
- Treba je poenostaviti in zmanjšati birokratizacijo sistema zaposlovanja in socialnega varstva.

- Treba je zmanjšati stroške delovne sile in s tem omogočiti hitrejše zaposlovanje.
- Treba je omogočiti večjo mobilnost delovne sile in fleksibilnejše načine pre/zaposlovanja.
- Treba je poenostaviti in zmanjšati birokratizacijo sistema zaposlovanja in socialnega varstva.
- Mobilnosti delovne sile in fleksibilnejših pre/zaposlitev ni mogoče povečevati s prisilo (izsiljevanja z brezposelnostjo kot eksistenčnim tveganjem), ampak nasprotno: z univerzalnejšim sistemom (osnovne) socialne varnosti in z večjo neodvisnostjo (osnovnega) dohodka od trenutne zaposlitve.

Pričakovani učinki

- Stroški delovne sile bi se zmanjšali, ker bi se sedanje plače za redno zaposlitev lahko sorazmerno zmanjšale za vsoto, ki jo predstavlja UTD.

Pričakovani učinki

- Stroški delovne sile bi se zmanjšali, ker bi se sedanje plače za redno zaposlitev lahko sorazmerno zmanjšale za vsoto, ki jo predstavlja UTD.
- Delovno intenzivne storitvene dejavnosti (starostno, otroško varstvo itd.), po katerih je vse večje povpraševanje, bi tako postale cenejše in bi se lahko zaradi tega hitreje razvijale.

Pričakovani učinki

- Stroški delovne sile bi se zmanjšali, ker bi se sedanje plače za redno zaposlitev lahko sorazmerno zmanjšale za vsoto, ki jo predstavlja UTD.
- Delovno intenzivne storitvene dejavnosti (starostno, otroško varstvo itd.), po katerih je vse večje povpraševanje, bi tako postale cenejše in bi se lahko zaradi tega hitreje razvijale.
- Pospeševale bi se delne (part time) zaposlitve in druge fleksibilnejše oblike, ki so sedaj – brez UTDja – neaktualne zaradi prenizkega dohodka.

Pričakovani učinki

- Stroški delovne sile bi se zmanjšali, ker bi se sedanje plače za redno zaposlitev lahko sorazmerno zmanjšale za vsoto, ki jo predstavlja UTD.
- Delovno intenzivne storitvene dejavnosti (starostno, otroško varstvo itd.), po katerih je vse večje povpraševanje, bi tako postale cenejše in bi se lahko zaradi tega hitreje razvijale.
- Pospeševale bi se delne (part time) zaposlitve in druge fleksibilnejše oblike, ki so sedaj – brez UTDja – neaktualne zaradi prenizkega dohodka.
- UTD bi verjetno pospešil tudi samozaposlovanje, saj bi se zaradi z ničemer ogrožene in stalno zagotovljene pravice do UTD zmanjšalo tveganje tistih, ki se odločajo za samozaposlitvene eksperimente.

Pričakovani učinki

- Stroški delovne sile bi se zmanjšali, ker bi se sedanje plače za redno zaposlitev lahko sorazmerno zmanjšale za vsoto, ki jo predstavlja UTD.
- Delovno intenzivne storitvene dejavnosti (starostno, otroško varstvo itd.), po katerih je vse večje povpraševanje, bi tako postale cenejše in bi se lahko zaradi tega hitreje razvijale.
- Pospeševale bi se delne (part time) zaposlitve in druge fleksibilnejše oblike, ki so sedaj – brez UTDja – neaktualne zaradi prenizkega dohodka.
- UTD bi verjetno pospešil tudi samozaposlovanje, saj bi se zaradi z ničemer ogrožene in stalno zagotovljene pravice do UTD zmanjšalo tveganje tistih, ki se odločajo za samozaposlitvene eksperimente.
- Z uvedbo UTD bi omogočili zmanjševanje ali celo ukinitve prispevkov za nekatere skupine socialnih zavarovancev.

Problemi

1. Je UTD **koristen**?

Problemi

1. Je UTD **koristen?**
2. Je UTD **izvedljiv?**

Problemi

1. Je UTD **koristen?**
2. Je UTD **izvedljiv?**
3. Je UTD **pravičen?**

1. Koristnost?

Demarginalizacija marginaliziranih:

- povečuje družbeno integracijo in destigmatizira (ker je pomoč nadomeščena s pravico)
- povečuje vključevanje najrevnejših na trg dela in dobrin, kar je ekonomsko vzpodbudno
- krepi politično participacijo (ZDA: 20% gospodinjstev z najnižjimi dohodki prispeva le 14% vseh volilnih glasov)
- UTD krepi avtonomijo posameznika: ker zmanjšuje eksistenčno odvisnost od države, od delodajalcev, od dobrodelnih akterjev, od primarnih skupin (družine)

2. Izvedljivost?

- UTD ne pomeni diverzije na državno blagajno niti izpodjedanja meritokratske logike.
- Gre za **univerzalno** in **minimalno** prerazdelitev obstoječega bogastva z namenom, da revni ne bi bili več (absolutno) revni in da bogati ne bi bili ogroženi.
- Številne možnosti postopnega uvajanja: UTD kot časovno omejena pravica (npr. eno leto enkrat v življenju); postopno zviševanje zneska do višine minimalnega dohodka; UTD kot pozitivna diskriminacija za rizične kategorije (npr. mladi pri prvem vstopu na trg dela); UTD kot kombinacija z drugimi ukrepi SP v višini $\frac{1}{2}$ eksistenčnega minimuma; UTD kot generacijska pravica (mladih + starih) itd.
- Izračun možne realizacije danes v SLO:
Uroš Boltin: www.urosboltin.com/UTD/index.htm
Valerija Korošec: Delovni zvezek št. 3/2010, <http://zofijini.net/utd.html>

3. Pravičnost?

- Kritike z desne:

UTD (**U**tvara **T**rdovratnih **D**elomrznežev) vodi v erozijo meritokratske pravičnosti in diši po socializmu

- Kritike z leve:

Če UTD noče nasprotovati kapitalizmu, bo nezadosten, ker mora ostati nižji od najnižjih plač; če hoče doseči najnižje plače (ali jih preseči, ko so nezadostne za preživetje), uniči motivacijo za prevzemanje najslabših del, ki so kapitalistični temelj plačilnih neenakosti – to pa je v demokraciji nemogoče.

- Kritike s sredine: bolje vrabec v roki kot golob na strehi

(npr.: F. Block, P. Edelman, G. Alperovitz, C. Offe)

- Kritike s strani neoliberalcev:

“Absurdno je, da tisti z najvišjimi plačami plačujejo najvišje prispevke...” (Jože P. Damjan, 2005)

“V času gospodarske rasti...je zaradi nizke brezposelnosti idealna priložnost za zmanjšanje socialnih transferov” (Igor Masten, 2007)